

O zradě a velké moci

Franská jízda

Rostislavův synovec Svatopluk byl prudký a silný muž. Přesto mu kníže důvěřivě svěřil do užívání východní část říše, Nitransko. Vděčnosti ani pokorné úcty se Rostislav nedočkal. Svatoplukova nezkrotná touha po moci neváhala obléci vypočítavou hadí kůži a slizce prokličkovat až k moravskému trůnu. Za zády svého strýce se Svatopluk zrádně spiknul se sousedním nepřítelem, knížetem Rostislava dal zajmout a předat východofranskému králi Ludvíku Němci. Ten jej nechal bez milosti oslepit a uvrhnout do temného žaláře, ze kterého již živý nevyšel. Prozíravý kníže Rostislav zemřel odpornou a potupnou smrtí.

Podobný osud čekal i na arcibiskupa Metoděje. Pravděpodobně na zpáteční cestě z Říma byl na příkaz franského biskupa nečekaně zajat a uvržen do chladného vězení, kde měl zůstat na doživotí. Nenáviděný zastávce slovanské bohoslužby byl pokořen a franští duchovní si mnuli ruce.

Svatopluk a Svatozizňa

Kníže Svatopluk sebestě usedl na moravský trůn v roce 871 a hned se pustil do vylepšování své země. Dával mýtit hluboké pralesy, aby bylo více úrodných polí k pěstování obilnin i zeleniny a aby rozlehlé pastviny zvládly uživit mnoho stád zdravého dobytka a ovcí. Opevněná hradiště zveleboval a rozšiřoval.

Mezi blízkými Slovy v Povltaví si kníže Svatopluk vybral svou první ženu, jmenovala se Svatožizna. Avšak bohatý svatební průvod doprovázející knížecí nevěstu na Moravu byl v úzké soutěsce zákeřně přepaden Franky, jimž se zachtělo drahých svatebních darů. Kníže Svatopluk byl zdatný bojovník a v nepřehledné řeži si zachoval chladnou hlavu. Posadil mladou manželku na svého koně, nebojácně si prorazil cestu bitevní vřavou a franským útočníkům zmizel v hlubokém hvozdě. Cenné svatební dary bohužel nezachránil a ani spokojené manželství nemělo dlouhého trvání. O dva roky později Svatožizna onemocněla a záhy zemřela.

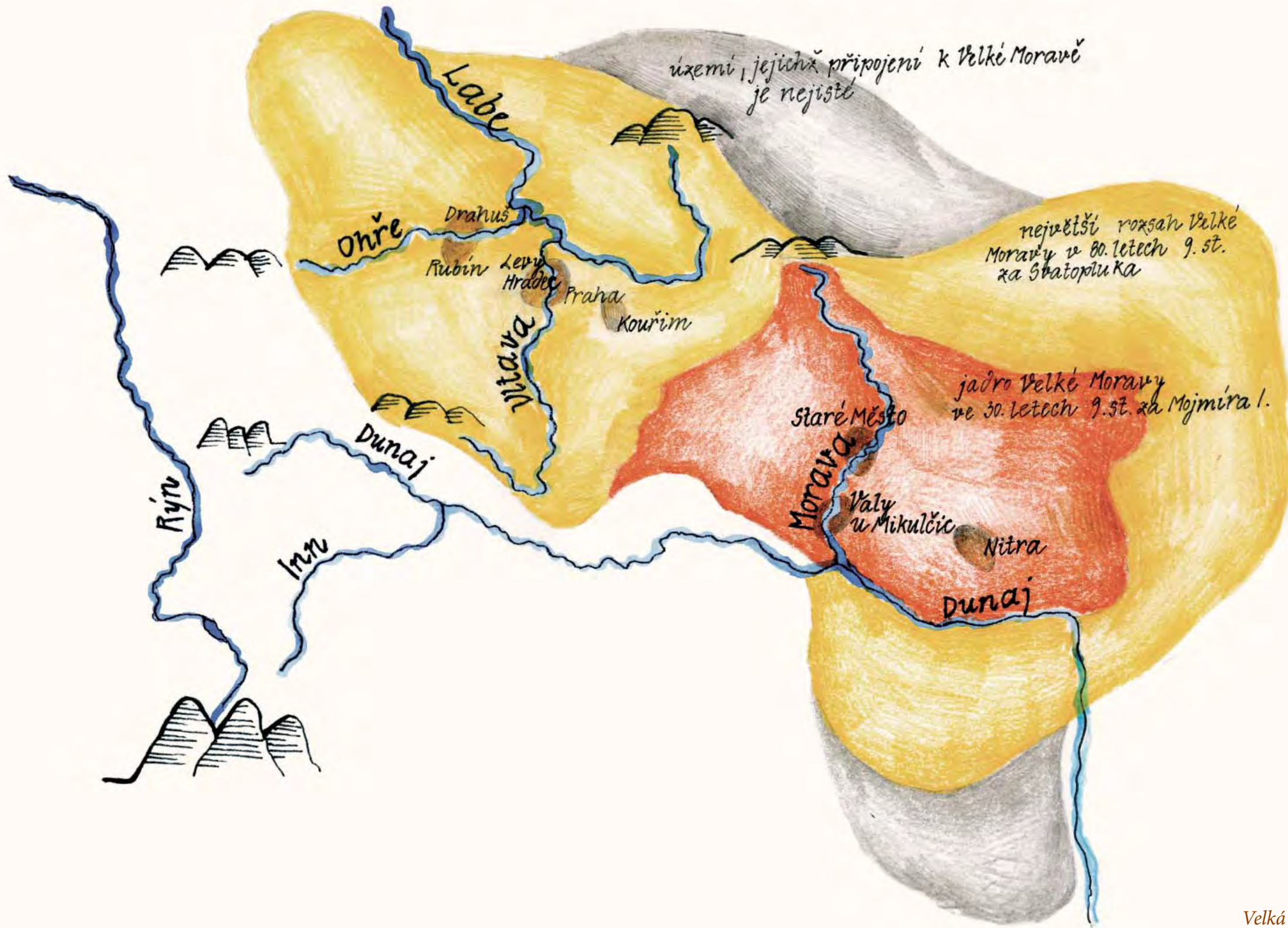
V roce 874 se proti nespravedlivému a krutému věznění učeného Metoděje důrazně ohradil římský papež a dal příkaz k jeho okamžitému propuštění. Arcibiskup Metoděj se konečně vrátil na Moravu a z rukou nového knížete Svatopluka slavnostně převzal řízení svého církevního obvodu. Sám, bez pomoci moudrého Konstantina, pouze s podporou svých žáků, musel i nadále svádět vysilující boje o udržení slovanské bohoslužby. Franští duchovní nemohli Metodějovi odpustit, že s bratrem prosadili zřízení moravského biskupství, a neustále napadali jeho činnost.

Kníže Svatopluk se k Metodějově práci nestavěl nepřátelsky, ale také se jí nijak zvlášť nezastával. Sílu křesťanství, ať už se předávala v latině či staroslověně, považoval pouze za dobrý prostředek k upevnění své moci. Vždyť šířit jedinou správnou víru je právo a povinnost každého křesťanského panovníka! Svatopluk si bezostyšně přivlastňoval okolní pohanská území. Starost o nově připojené kraje svěřoval do správy tamějšího silného kmene.

Za poměrně krátký čas Svatopluk stanul v čele mohutné říše. Nebyl to již obyčejný kníže jako Mojmír I. či strýc Rostislav. Jeho moc byla tak velká, že jej nazývali moravským králem.

V Povltaví, Polabí a Poohří projevil mezi podmaněnými slovanskými kmeny nejvíce obratnosti rod Čechů, sídlící v okolí toku řeky Vltava. Z tohoto bojovného a tvrdého kmene si Svatopluk vybral svého zástupce, ježmuž svěřil správu nad tímto územím. Byl jím kníže Bořivoj, z prastarého rodu Přemyslovců.

1. Jak skončil kníže Rostislav?
 - a) stářím
 - b) slepý v chladném vězení
 - c) spadl z koně a smrtelně se zranil
2. Jaký osud potkal arcibiskupa Metoděje?
 - a) zůstal v Římě pod ochranou papeže
 - b) byl zajat a uvržen do žaláře, ale asi po třech letech propuštěn
 - c) odešel do benediktinského kláštera v horách
3. Kníže Svatopluk šířil myšlenku křesťanství, aby:
 - a) více lidí stavělo kostely
 - b) ovládal větší území a byl mocnější
 - c) více lidí pochopilo dobrotu a lásku Boha
4. Porovnej mapu Velkomoravské říše s mapou současné Evropy. Podtrhni státy, které by dnes patřily do Svatoplukovy říše: Čechy/ Morava/ Belgie/ Slovensko/ Francie/ kus Maďarska/ část Polska/ kousek Španělska/ část Německa až k Berlínu

Velká Morava

Pověst o knížeti Bořivojovi

Kníže Svatopluk se vrátil z lovu. Byl spokojený. Uštvál statného jelena a skolil divokou svini. Její selata se zprvu od mrtvé matky nechtěla hnout, pak je ale vyplašil příchod lovců a zděšeně se rozběhla lesem. Jemu se však podařilo všechna je pochytat a zabít. Vyhládlý po celodenní štvanci dal příkazat, aby mu přinesli jídlo a poslali za ním Metoděje. Když biskup vstoupil do místnosti, kníže do sebe hltavě cpal pečené maso. Vzdělaný muž shlédł na Svatopluka s mírným opovržením. Ten si labužnicky olízl prsty, utrl si další kus a s pusou plnou jídla promluvil, aniž by starci pokynul, aby se posadil.

„Dal jsem pro tebe poslat, neboť zítra přijede kníže Bořivoj z rodu Přemyslovců. Vládne na západě kmenu Čechů. Je to stále pohan, a to není dobré. Frankové se zase budou chtít roztahovat a není nic jednoduššího než pokorit pohanského knížete a zabrat jeho území. To je nebezpečné pro Moravu. Musíme z něj udělat křesťana.“

„Rozumím, kníže,“ pravil Metoděj, „ale nejsem si jist, zda bude Bořivoj ochoten dobrovolně opustit ochrannou náruč pohanských bohů a vydat se po neznámé cestě křesťanství.“

„Právě proto jsem si tě dal zavolat. To je tvůj úkol, něco do zítřka vymysli, ale kníže Bořivoj odtud odjede jako křesťan. Je to spolehlivý spojenec, nechci jej křtít násilím.“ Svatopluk si hlasitě říhнул. „Můžeš odejít.“ Metoděj si Svatopluka znechuceně změřil, nadechl se, jako by chtěl promluvit, ale pak jen pokýval hlavou a odešel.

Další den bylo Svatoplukovo honosné sídlo vzhůru nohama. Od brzkého rána byli všichni na nohou a připravovali se na příjezd vládce Čechů. Kníže Bořivoj přijel, uctivě se pozdravil se Svatoplukem a společně se odebrali do místnosti k připravené hostině. Přemyslovec se chystal usednout ke stolu vedle Svatopluka, když se za ním ozvalo. „Ne, kníže. U stolu je prostřeno pouze pro křesťany.“

Bořivoj se udiveně otočil a spatřil nezvykle oděného asi šedesátiletého starce. Svatopluk, předem obeznámen s plánem, vysvětloval. „To je biskup Metoděj a pravda, pro tebe a tvou družinu je vyhrazeno místo tady na rohoži,“ ukázal na podlahu vedle sebe, „my se posadíme ke stolu,“ a bez dalších připomínek se s Metodějem posadili za stůl.

Bořivoj z družinou odjíždí ze Svatoplukova sídla

Bořivoj cítil, jak se mu do hlavy hrne krev, ale pokynul svým mužům a všichni se posadili na zem. Sloužící přinášeli vybrané jídlo, skvělé víno, avšak přemyslovský kníže se jich ani nedotknul.

Svatopluk jej s hranou nedbalostí pozoroval, a pak se překvapeně zeptal. „Co se děje, kníže. Nechutná ti snad?“

Bořivoj ovládl hlas a řekl: „Nejsem zvyklý jíst jak pes na zemi,“ prohlásil zaraženě. Svatopluk s přehnaným údivem odvětil: „Ale cožpak to není prastarý pohanský zvyk sdílet jídlo společně na zemi?“ Bořivoj vzhlédl a chladně odpověděl: „S chrabrymi českými knížaty jsem před lety bojoval proti Frankům. Pak jsem sjednotil Čechy pod vládu mého rodu Přemyslovců.“ Mezi větami ostře zaznívaly uražené tóny nelibosti. „Můj kmen vždy věrně sloužil modlám a bůžkům. Ano, žijeme podle prastarých pohanských obyčejů, ale naši bohové nám pomáhali.“

Svatopluk jej poslouchal, zádumčivě pokyvoval hlavou a v klidu jedl. Pak promluvil: „Vím, jsi statečný, silný muž a myslel jsem, že i moudrý. Právě proto se divím, že stále zaostale trváš na pohanství. Ty a tvá družina jste pohané, je to vaše volba a já i mí muži zase křesťané. Není přípustné, aby pohané a křesťané spolu seděli u jednoho stolu.“

Metoděj vnímavě poslouchal jejich rozhovor. Nyní nastal vhodný čas, aby v plánu pokračoval on. „Kníže český, není nic snazšího než přijmout milosrdenství jednoho Boha a cele se oddat jeho spravedlivé vůli. Bůh stvořil svět k obrazu svému a vyslal na něj svého syna Ježíše, aby činil zázraky, pomáhal a vzdělával lid v pravé víře...“ Bořivoj se zájmem poslouchal rozvážné a působivé povídání letitého biskupa a zarputilý výraz v jeho tváři zvolna povoloval. „... křest přinesl prospěch již mnoha vládcům. Posedět společně u jednoho stolu s ostatními křesťany je ten nejmenší.“

Bořivoj přemýšlel. Slova toho biskupa mu dotěrně vrtala hlavou. Již teď zastával výjimečné postavení. Pokud by však podstoupil ten obřad, křest, mohl by si podrobit všechny nepřátele. Ale co bude, až se vrátí domů. Velmožové rodu budou pohoršeni, možná se budou bouřit. Avšak nebývale by si upevnil své vládnoucí postavení a zajistil tak český trůn i pro své děti. A může vůbec křest odmítnout? Jak by se k němu pak Svatopluk choval?

Bořivoj dlouho mlčel a pak rozvážně promluvil. „Tvé vyprávění mne velmi zaujalo, biskupe Metoději. Myslím, že křest podstoupím.“

Svatopluk spokojeně mlaskl. „Dobrá. Biskupe Metoději, připrav na zítřek obřad. O víře poučíš českého knížete po obědě.“

Další den se v moravském kostele konalo slavnostní křtění Bořivoje i jeho družiny. Za kmotra šel sám kníže Svatopluk. Na skvělé hostině uspořádané k oslavě křtu přemyslovského vládce seděli u stolu plného lahodného jídla společně kníže český i kníže moravský.

1. Z jakého rodu pocházel kníže Bořivoj?

- a) z rodu Přemyslovců
- b) patřil mezi Mojžírovce
- c) pocházel z Východofranské říše

2. Proč nemohl kníže Bořivoj sedět u stolu s ostatními muži?

- a) bylo to pro něj pohodlnější
- b) u knížecího stolu už nebylo místo
- c) byl pohan

3. Kdo pokřtil knížete Bořivoje?

- a) kníže Svatopluk
- b) Bořivojův věrný služebník
- c) biskup Metoděj

O Bořivoji a Ludmile

Přemyslovský kníže Bořivoj byl pokřtěn nejspíše v roce 883. Poté byl podrobně seznámen s novou vírou, a jak bylo zvykem, Svatopluk čerstvého křesťana bohatě obdaroval. Bořivojovu družinu doplnil několika kněžími dobře znalými bohoslužby a Přemyslovec se brzy vydal na zpáteční cestu do Čech. Brzy po příjezdu dal Bořivoj příkaz ke stavbě prvního křesťanského kostela v Čechách, který byl po dostavění zasvěcen svatému Klimentovi.

Doma, na svém rodovém sídle Levý Hradec, často podrobně vyprávěl své ženě o učeném biskupu Metodějovi, o jednání se Svatoplukem, o hostině i o obřadu, kterým přijal křesťanství.

Kněžna Ludmila pocházela z rodu Srbů a před lety, jako teprve čtrnáctiletá dívka, přijela se svým honosným průvodem služebnictva a bojovníků na Bořivojův dvůr, aby se vdala za českého knížete. Svěho nastávajícího chotě tenkrát viděla poprvé. Svatba se konala na konci léta, jak bylo zvykem. Jednak bylo po sklizni a zasloužená úroda z polí se vesele povalovala ve spížírniách a pro ženy byly poslední teplé paprsky roku dobré k početí nové ratolesti. Křehké novorozeně tak přišlo na svět na sklonku jara a přes teplé, syté léto mělo větší šanci na přežití než v tuhou, hladovou zimu. Svatba Bořivoje a mladičké nevěsty Ludmily byla tehdy velkolepou událostí pro celý kmen Čechů. Mnoho lidí se sjelo poblahopřát novému knížecímu páru v jejich slavný den a bohatá hostina trvala několik dní.

Kněžnu Ludmilu zaujalo vyprávění manžela i poučení moravského kněze. Brzy se dala též pokřtít a stala se zbožnou ženou. Avšak čeští velmoži, stále pohané, těžce nesli zradu svého knížete. Necháпали, jak jen Bořivoj mohl pohrdnout prastarými zvyky a mravy jejich otců i dědů a nerozvážně se uchýlit k cizí víře. Jejich nevraživost přerostla ve zlost a ta v otevřenou vzpouru proti svému knížeti. Bořivoj byl donucen uprchnout z Levého Hradce a skrývat se na Moravě.

Jednání českých velmožů si ovšem panovník Svatoplukova tvrdého ražení nemohl nechat líbit. S družinou dobrých bojovníků se vydal do Čech, nepřátele nemilosrdně ztrestal a bez řečí dosadil českého knížete zpět na jeho místo. Na důkaz vítězství nové víry a nezvratné důležitosti svého rodu dal Bořivoj příkaz ke stavbě nového sídla Přemyslovců. Nad řekou Vltavou, na významném místě prastarých pohanských obřadů a schůzek dávných předků dal zbudovat druhý křesťanský kostel, který zasvětil Panně Marii. Celé posvátné území dal obehnat palisádami, obkroužit příkopem a pojmenoval Pražský hrad.

Bořivoj pak spravedlivě velel Čechům. Se svou ženou Ludmilou vzdělávali v křesťanské víře nejen své dva syny Spytihněva a Vratislava, ale dávali šířit Ježíšovo učení po celém knížectví. Na území Čechů vyrůstaly další křesťanské kostelíky, v nichž se lidé pokorně scházeli k pravidelným bohoslužbám slovanských kněží. Bořivoj zemřel asi v roce 889 a vlády nad Čechami se chopil sám moravský král Svatopluk. Kněžna Ludmila žila ještě dlouhých 32 let.

1. Proč se svatba Bořivoje a Ludmily konala na konci léta?
2. Z jakého důvodu byl Bořivoj vyhnán ze svého knížectví?
3. Proč dal Bořivoj stavět nové sídlo Přemyslovců?

Kostel sv. Klimenta